

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองและทักษะชีวิตของเด็กวัยรุ่นที่ติดเชื้อเอช ไอ วีจากครรภ์มารดาและมารับยาต้านไวรัสที่โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพซึ่งประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทำการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2553

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กวัยรุ่นที่ติดเชื้อเอช ไอ วีและได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสสู้อยู่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (เนื่องจากเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางที่อยู่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความนึกคิดที่เป็นเหตุเป็นผลและมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ทำให้เด็กแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา) มารับบริการที่โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 ราย กำหนดคุณสมบัติดังนี้

1) เด็กวัยรุ่นที่ติดเชื้อเอช ไอ วีจากมารดา ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ได้รับการวินิจฉัยการติดเชื้อเอช ไอ วีจากแพทย์โดยมีผลบวกต่อการตรวจหาการติดเชื้อเอช ไอ วีทางห้องปฏิบัติการทราบว่าตนเองติดเชื้อเอช ไอ วี และได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสที่แผนกผู้ป่วยเด็กนอกโรงพยาบาลนครพิงค์ แบ่งเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มี บิดา-มารดา 1 ราย บิดาหรือมารดาเลี้ยงดู 1 ราย, เป็นเด็กที่ถูกเลี้ยงโดยเครือญาติ 1 ราย, เป็นเด็กที่มาจากสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าของเอกชน 1 ราย และเป็นเด็กที่มาจากสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าของรัฐ 1 ราย (เลือกตามบริบทของกลุ่มเด็กที่มารับบริการที่คลินิก)

2) เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารได้ดีโดยใช้ภาษาไทย อ่านออกเขียนได้

3) เด็กและผู้ดูแลยินดีให้ข้อมูลและยินยอมให้ความร่วมมือในการศึกษา

4) เด็กวัยรุ่นที่ติดเชื้อเอช ไอ วีและผู้ดูแลสมัครใจและลงชื่อในแบบแสดงความยินยอม เพื่อเข้าร่วมการศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยเก็บข้อมูลในช่วงวันศุกร์โดยผู้วิจัยได้มาพบปะทำความรู้จักกับเด็กที่แผนกผู้ป่วยเด็กนอกของโรงพยาบาลนครพิงค์ในวันศุกร์ก่อนเนื่องจากเป็นวันคลินิกรับยาต้านไวรัสสำหรับเด็กวัยรุ่น เพื่อนำเสนอการวิจัยแก่เด็กและผู้ดูแลรับทราบ จากนั้นก็จะอธิบายรายละเอียดของการศึกษาและวิธีการเก็บข้อมูลรวมทั้งการขออนุญาตผู้ดูแลเพื่อเก็บข้อมูล ก่อนการเก็บข้อมูลก็จะมีกรรงขอให้ผู้ดูแลและเด็กลงชื่อในแบบแสดงความยินยอมเพื่อเข้าร่วมการศึกษาก่อน จากนั้นก็จะเริ่มการสัมภาษณ์แบบส่วนตัวในห้องที่แยกเป็นส่วนตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview guideline) เกี่ยวกับการรับรู้ตนเองและทักษะชีวิตของเด็กวัยรุ่นที่ติดเชื้อเอช ไอ วีจากครรภ์มารดาในด้านการรับรู้ตนเอง 3 ด้าน คือ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองทางด้านลักษณะทางกาย การรับรู้เกี่ยวกับตนเองทางด้านลักษณะทางจิต และ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ทักษะในการใช้ชีวิต ได้แก่ ทักษะด้านสังคม (Social Skills) การสร้างสังคม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทักษะด้านการคิด (Cognitive Skills) และ ทักษะด้านการเผชิญทางอารมณ์ (Emotional Coping Skills) รวมถึงความคาดหวังในอนาคต และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อสังเกตพฤติกรรมของเด็กในระหว่างที่ทำการสนทนาเพื่อฟังน้ำเสียง สังเกตสีหน้า ดูแววตา และกิริยาท่าทาง เพราะพฤติกรรมที่แสดงออกดังกล่าวเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูล

2. อุปกรณ์บันทึกข้อมูล

ก. เครื่องบันทึกเสียง สำหรับใช้บันทึกขณะที่ทำการสัมภาษณ์

ข. บันทึกงานสนาม (Field Note) เป็นบันทึกที่ใช้บันทึกข้อมูลต่างๆจากการสัมภาษณ์

ระดับลึก

ค. แบบบันทึกการสังเกต เป็นบันทึกที่ใช้บันทึกการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในระหว่างที่ทำการสนทนาเพื่อฟังน้ำเสียง สังเกตสีหน้า ดูแววตาและกิริยาท่าทาง

3. ตัวผู้วิจัย ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่ง ได้มีการเตรียมตัวเองทั้งด้านการรับฟัง ทศนคติ การวิเคราะห์ข้อมูลและการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในวิธีคิดของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่าง ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะเคยปฏิบัติงานในโรงพยาบาลนครพิงค์มาก่อน และได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับเด็ก ๆ บ้างก็ตาม แต่การสร้างความสัมพันธ์ การสร้างความคุ้นเคยกับเด็กเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และเนื่องจากข้อมูลที่ต้องการเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน มีความเป็นส่วนตัว และต้องการการสัมภาษณ์ที่เป็นความลับระหว่างตัวผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความไว้วางใจจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์และทำการศึกษาในกลุ่มอ่อนด้อย (Vulnerable people) เพื่อที่จะทำความเข้าใจต่อพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ยึดหลักจริยธรรมในทุกขั้นตอนของการศึกษาโดยจะนำโครงสร้างการศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อพิจารณาขออนุญาตในการทำการศึกษา ประชากรที่ทำการศึกษาจะได้รับการพิทักษ์สิทธิ โดยอาสาสมัครและผู้ดูแลจะแสดงความยินยอมอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรลงในแบบแสดงความยินยอมก่อนการเข้าร่วมการศึกษา โดยแบบแสดงความยินยอมนี้จะอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีปฏิบัติในการเข้าร่วมการศึกษา วิธีการเก็บข้อมูล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาให้อาสาสมัครและผู้ดูแลทราบและสอบถามความสมัครใจของอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมในการศึกษา โดยแบบแสดงความยินยอมจะระบุความเป็นอิสระในการถอนตัวออกจากการศึกษาเมื่อใดก็ได้โดยที่ไม่มีผลต่อการรักษาทางการแพทย์ สำหรับอาสาสมัครที่ทำการศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้ดูแลเพื่อทำการศึกษาและเก็บข้อมูลและทางผู้ศึกษาจะจัดเตรียมสำเนาเอกสารแบบแสดงความยินยอมเข้าร่วมการศึกษาให้อาสาสมัครและผู้ดูแลเก็บไว้ อีกทั้งอาสาสมัครที่เข้าร่วมการศึกษาจะไม่ได้รับการระบุชื่อและนามสกุลจริงลงในเอกสารใดๆ ที่เก็บไว้ และข้อมูลที่ได้นำเสนอในภาพรวมถ้าต้องมีการระบุชื่อก็จะมีการใช้นามสมมติแทน และใช้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาเท่านั้น

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีการสามเส้าเพื่อตรวจสอบความตรงในข้อมูลที่เก็บมา ผู้ศึกษาได้ใช้มุมมองของ Denzen & Lincoln (1994) การตรวจสอบสามเส้า 2 วิธีจึงได้ถูกนำมาอธิบายและวิเคราะห์ตามเป้าประสงค์ของการศึกษา

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology triangulation)

ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคหลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเป็นการทดสอบว่าข้อมูลที่ได้อาจมาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่เหมือนกันจะแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนั้นจำเป็นต้องมีความชัดเจน ครบถ้วนสมบูรณ์ และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย สามารถตอบปัญหาของการศึกษาวิจัยได้ชัดเจน ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลทุกครั้ง และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูล

ที่ได้มามีความถูกต้องหรือไม่ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้อีก โดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้าดังกล่าว คือ ได้มีการแสวงหาความเชื่อถือได้ของแหล่งที่ต่างกัน โดยพิจารณาถึงเวลา สถานที่ และบุคคล ข้อมูลที่ต่างเวลาจะต่างกันหรือไม่โดยพิจารณาจากการถามในเรื่องเดิมที่เป็นเรื่องขัดแย้งในใจเด็กแล้วคิดว่าเด็กจะสามารถเล่าเหตุการณ์ได้เหมือนกันกับครั้งแรกหรือไม่ ข้อมูลที่ได้ต่างสถานที่จะต่างกันหรือไม่เมื่อเราถามเด็กในสถานที่ที่แตกต่างจากเดิมเด็กสามารถเล่าเหตุการณ์ได้เหมือนเดิมและหากบุคคลซึ่งให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์โดยบรรยายเชิงพรรณนาเป็นข้อความประกอบการอภิปรายและมีการตีความหมาย หรือหาความหมายของข้อมูลอย่างมีตรรกะหรือเป็นเหตุเป็นผลในทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสำคัญ และเมื่อเก็บข้อมูลจากภาคสนามในแต่ละขั้นตอนได้มากพอ ก็จะนำมาจัดทำเป็นหมวดหมู่ว่าข้อมูลนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเด็นใด ซึ่งข้อมูลเบื้องต้น

นี่จะเป็นแนวทางในการหาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามซ้ำ สัมภาษณ์เพิ่มเติมและสังเกตในประเด็นที่ขาดหายไป เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาสรุปวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved